

Dum se si signat, sinistram ponit infra pectus, et dextra physice tangit primo frontem dicens *In nomine Patris*, deinde pectus dicens *et Filii*, tum humerum sinistrum dicens *et Spiritus*, et tandem humerum dextrum dicens *Sancti. Amen*. Postquam dixerit *Amen*, jungit manus ante pectus, easque junctas tenet usque ad *Adjutorium nostrum*; interim cum ministro ad sinistram genuflexo utroque genu, alta voce alternatim recitat antiphonam *Introibo*, psalmum *Judica*, cum *Gloria Patri*, atque antiphonam repetit. Dum dicit *Gloria Patri*, caput profunde inclinatur, et inclinatum tenet usque ad *Spiritu Sancto* inclusive. Quando psalmus *Judica* præmittitur, semel tantum dicit antiphonam *Introibo* post factum signum crucis, et statim subjungit *Adjutorium*.

Repetita antiphona *Introibo*, dicit *Adjutorium*; et sinistra infra pectus posita, se signat, dicens, dum tangit frontem *Adjutorium*, pectus *nostrum*, humerum sinistrum *in nomine*, et dextrum *Domini*. Deinde iterum jungit manus ante pectus, et postquam minister responderit *Qui fecit* etc. corpus profunde inclinans, dicit *Confiteor Deo*, et junctis ante pectus manibus, ac eodem modo stans inclinatus, prosequitur; dum dicit *mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa*, sinistra infra pectus posita, dextra pectus ter percutit, scilicet semel ad singula dicta *mea culpa*: deinde junctis iterum manibus, manensque inclinatus, totum absolvit. Minister respondet *Misereatur*, in cujus fine sacerdos adhuc profunde inclinatus, dicit *Amen*; quo dicto, minister incipit *Confiteor*, et sacerdos a profunda inclinatione se totaliter erigit, non autem antea. Dum minister dicit *tibi Pater et te Pater*, aliquantulum se convertit ad celebrantem ob dignitatem patris et sacerdotis; celebrans autem in missa privata nullatenus se convertit ad ministrum.

Facta a ministro confessione, sacerdos adhuc stans erectus et junctis manibus, respondet absque ulla inclinatione vel conversione ad ministrum *Misereatur vestri*, etc. et a ministro dicto *Amen*, eodem modo stans, sinistra infra pectus posita, se signat in fronte dicens *Indulgentiam*, in pectore dicens *absolutionem*, in humero sinistro dicens *et remis-*

sionem, et in dextro dicens *peccatorum nostrorum*: et junctis iterum manibus reliquum absolvit. Minister respondet *Amen*.

Postea sacerdos, manus ante pectus junctas retinens, sed corpore mediocriter inclinato, eadem clara voce dicit *Deus tu conversus* et quæ sequuntur in ordine missæ, alternatim cum ministro, usque ad *Oremus* inclusive ante *Aufer a nobis*. Dum dicit *Dominus vobiscum* non extendit manus, sed junctas retinet; cum vero dicit *Oremus*, extendit et jungit manus ante pectus: quod verbum *Oremus* profert eadem alta voce et corpore adhuc mediocriter inclinato.

Not. 1° cavendum esse, ne sacerdos vel minister dicere incipiat, antequam alter suum versum finierit.

2° *Confiteor* recitandum esse sine additione alicujus sancti patroni aut fundatoris (1), nisi a S. R. C. specialiter concedatur (2).

3° Nec sacerdotum, nec ministrum post *Confiteor* dicere *Amen*, sed post *Misereatur* tantum.

Titulus IV.

AUFER, INTROITUS, KYRIE ELEISON ET GLORIA IN EXCELSIS.

Rub. 1. *Dum dicit, Aufer a nobis etc. Celebrans junctis manibus ascendit ad medium Altaris, et ibi inclinatus, manibusque item junctis super eo positus, ita ut digiti parvi dumtaxat frontem, seu medium anterioris partis tabulæ, seu mensæ Altaris tangant, residuo manuum inter Altare et se retento, pollice dextro super sinistrum*

(1) S. R. C. 13 Feb. 1666, n. 2698-2362, 5; 12 Jun. 1704, n. 3547-3696.

(2) S. R. C. 3 Mart. 1731, n. 3848-3998.

in modum Crucis posito (quæ omnia semper observantur, cum manus junctæ super Altare ponuntur) secreto dicit, Oramus te Domine etc., et cum dicit, quorum reliquæ hic sunt, osculatur Altare in medio, manibus extensis æqualiter hinc inde super eo positis : quod semper servatur, quando osculatur Altare; sed post Consecrationem pollices ab indicibus non disjunguntur. In omni etiam deosculatione sive Altaris, sive libri, sive alterius rei, non producitur signum Crucis pollice vel manu super id, quod osculandum est.

2. *Osculato Altari, accedit ad cornu ejus sinistrum, id est Epistolæ : ubi stans versus Altare, et producens a fronte ad pectus signum Crucis, incipit intelligibili voce Introitum Missæ, et prosequitur junctis manibus. Cum dicit Gloria Patri, tenens junctas manus, caput inclinatur versus Crucem. Cum repetit Introitum, non signat se, ut prius, et eo repetito, junctis manibus ante pectus accedit ad medium Altaris : ubi stans versus illud similiter manibus junctis, dicit eadem voce ter Kyrie eleison, ter Christe eleison, et iterum ter Kyrie eleison, alternatim cum ministro. Si minister, vel qui intersunt, Celebranti non respondeant, ipse solus novies dicit.*

3. *Dicto ultimo Kyrie eleison, Sacerdos stans in medio Altaris, et manus extendens, elevansque usque ad humeros (quod in omni manuum elevatione observatur), voce prædicta incipit, si dicendum sit, Gloria in excelsis. Cum dicit Deo, jungens manus, caput Cruci inclinatur : quo erecto, stans junctis manibus ante pectus, prosequitur usque ad finem. Cum dicit, Adoramus te, Gratias agimus tibi, et Jesu Christe, Suscipe deprecationem nostram, et iterum Jesu Christe, caput Cruci inclinatur. Cum dicit in fine Cum sancto Spiritu, seipsum a fronte ad pectus signat, interim absolvens, In gloria Dei Patris. Amen.*

207. *Aufer a nobis.* Postquam sacerdos, adhuc inclinatus, dixerit *Oremus*, se elevat, et totaliter erectus ascen-

dit ad medium altaris, manibus ante pectus junctis manentibus, interea secreta voce dicens *Aufer a nobis* etc., sic quidem, ut ascendendo incipiat orationem, et absolvat perveniendo ad medium altaris. Quapropter, si nulli vel pauci sint gradus altaris, lente incedere, et contra si plures sint gradus, lente recitare debet.

208. *Oramus te Domine.* Cum sacerdos ad medium altaris pervenerit, corpus suum mediocriter inclinatur, manus junctas ponit super altare, ut dictum est n. 137, et secreto recitat *Oramus te Domine* etc. : dum dicit *Quorum reliquæ hic sunt*, manibus æqualiter extra corporale extensis et ex parte palmæ totaliter super altare positis, physice tangendo osculatur altare in medio ante calicem, et non ad latus, ut dictum est n. 130. Post osculum altaris orationem prosequitur, interea se erigit, et totaliter erectus, junctisque ante pectus manibus, absque ulteriori capitis inclinatione accedit ad cornu epistolæ, sinistrum latus totaliter vertendo ad altare.

Not. 1° cornu epistolæ olim vocatum fuisse dextrum, et cornu evangelii sinistrum ex parte sacerdotis ad altare conversi; sed contra cornu epistolæ nunc vocari sinistrum, et cornu evangelii dextrum respectu Crucifixi in altari collocati.

2° Sacerdotem post osculum altaris vel inclinationem, discessurum e loco, vel se ad populum versurum, aut genuflexurum, prævie se totaliter erigere debere, antequam incipiat incedere, vel se ad populum vertere, aut genuflectere.

209. *Introitus.* Dum sacerdos pervenit ad cornu epistolæ, ibi stans erectus, et facie versa ad altare seu missale, alta voce incipit introitum, sub illius primis verbis dextra se signans, sinistra interim infra pectus posita; et deinde manibus iterum ante pectus junctis, prosequitur usque ad finem. Dum dicit *Gloria Patri*, caput profunde inclinatur versus crucem altaris, et inclinatum tenet usque ad *Spiritui Sancto* inclusive; facie autem reversa ad missale, dicit *Sicut erat*. Deinde repetit introitum usque ad psalmum exclusive, sed absque signo crucis. De introitu in missa defunctorum dicitur tom. II, n. 1.

Not. 1° introitum in missis de tempore passionis eodem modo dici, omissis versibus *Gloria Patri et Sicut erat*. 2° Totum introitum dicendum esse ad cornu epistolæ, non autem memoriter recitandum accedendo ad cornu epistolæ vel redeundo ad medium altaris. 3° Sacerdotem caput suum inclinare versus crucem, si ss. nomen Jesu in introitu occurrat; et versus librum seu nomen in libro expressum vel versus statuam seu imaginem in loco principali altaris expositam, si occurrat nomen Mariæ aut Sancti, cujus missa celebratur: nisi illa nomina ponantur in primis introitus verbis, sub quibus crux facienda est, quæ semper erecto et numquam inclinato capite fieri debet.

210. *Kyrie eleison*. Introitu totaliter repetito usque ad psalmum, junctis ante pectus manibus, dextrum latus totaliter ad altare vertendo, accedit ad medium altaris. Ibi in medio stans, caput profunde inclinatur (1), erecto mox capite, et non prius, dicit alta voce, et junctis ante pectus manibus, alternatim cum ministro ter *Kyrie eleison*, ter *Christe eleison*, et iterum ter *Kyrie eleison*, prius incipiendo et ministro respondente. Si minister vel adstantes non respondeant, sacerdos solus novies dicit.

Not. 1° *Kyrie eleison* dicendum esse alternatim cum ministro, et non confuse et indistincte, ut quandoque fieri solet non tam ministrorum quam sacerdotum culpa; 2° *Kyrie eleison* tantum incipiendum esse, cum sacerdos ad medium altaris pervenerit, non autem dum a cornu epistolæ ad medium accedit.

211. *Gloria in excelsis*. Sacerdos, dicto ultimo *Kyrie eleison*, stans erectus in medio altaris, et manus ante pectus junctas habens, clara voce dicit *Gloria in excelsis*, manus interim extendens, elevansque usque ad humeros, ut dictum est n. 140. Verba autem ita lente sunt proferenda, ut sacerdos sub illis manus suas commode extendendo elevare, aut elevando extendere possit. Dum dicit *Deo*, manus ante pec-

(1) Non præscribitur, sed fit laudabiliter, ut dictum est n. 125, ad 18.

tus jungit, et caput cruci profunde inclinatur. Erecto capite et manibus ante pectus junctis, eadem alta voce prosequitur hymnum usque ad finem. Dum dicit: *Adoramus te, Gratias agimus tibi, Jesu Christe, Suscipe deprecationem nostram, Jesu Christe*, caput cruci profunde inclinatur, et inclinatum tenere debet, donec omnia hæc verba integre pronuntiaverit. In fine hymni se signat a fronte ad pectus, dum dicit *Cum Sancto Spiritu*, et ab humero sinistro ad dextrum, dum dicit *In Gloria Dei Patris. Amen*.

Not. 1° sacerdotem, dum dicit *Gloria in excelsis*, non caput aut oculos elevare, neque manus super altare deponere, antequam eas elevet; 2° neque in fine manus jungere ad vocem *Amen*, cum rubrica expresse præscribat, omnia hæc verba, *In Gloria Dei Patris. Amen*. sub cruce esse absolvenda; neque easdem jungere post *Amen* ante osculum altaris, quia hæc junctio non requiritur ad complendum signum crucis, et non tantum non est præscripta per rubricas, sed etiam superflua est, cum manus immediate disjungendæ sint (1).

Titulus V.

DE ORATIONE.

Rub. 1. *Dicto Hymno Gloria in excelsis, vel si non sit dicendus, eo omisso, Celebrans osculatur Altare in medio, manibus hinc inde super eo, ut supra, extensis: tum illis ante pectus junctis, et demissis ad terram oculis, vertit se a sinistro latere ad dextrum versus populum, hoc est, per eam partem, quæ respicit cornu Epistolæ, et extendens ac jungens manus ante pectus, ut*

(1) Vid. dec. S. R. G. 12 Nov. 1831, n. 4520-4669, 30; Merati p. 2. tit. 4, n. 12.

prius, dicit voce prædicta, Dominus vobiscum, vel, si sit Episcopus, Pax vobis (quod dicitur tantum hoc loco, quando dictus est hymnus, Gloria in excelsis), R. Et cum Spiritu tuo : et junctis ut prius manibus revertitur per eandem viam ad librum, ubi eas extendens et jungens ante pectus, caputque Cruci inclinans, dicit, Oremus; tum extendit manus ante pectus, ita ut palma unius manus respiciat alteram, et digitis simul junctis, quorum summitas humerorum altitudinem distantiamque non excedat; quod in omni extensione manuum ante pectus servatur. Stans autem, ut supra, extensis manibus, dicit Orationem. Cum dicit, Per Dominum nostrum, jungit manus, easque junctas tenet usque ad finem. Si aliter concluditur oratio, Qui tecum, vel Qui vivis; cum dicit In unitate, jungit manus.

2. Cum nominatur nomen JESUS, caput versus Crucem inclinatur : quod etiam facit, cum nominatur in Epistola. Et similiter ubicumque nominatur nomen beatæ Mariæ, vel Sanctorum, de quibus dicitur Missa, vel fit commemoratio; item in Oratione pro Papa, quando nominatur, semper caput inclinatur, non tamen versus Crucem. Si plures Orationes sint dicendæ, idem in eis, in voce, extensione manuum et capitis inclinatione, quod supra dictum est, observatur.

3. Si altare sit ad Orientem, versus populum, Celebrans versa facie ad populum, non vertit humeros ad Altare, cum dicturus est, Dominus vobiscum, Orate fratres, Ite Missa est, vel daturus benedictionem; sed osculato Altari in medio, ibi expansis et junctis manibus, ut supra, salutatur populum, et dat benedictionem.

212. Dicto hymno Gloria, vel si non dicatur, dicto ultimo Kyrie eleison, celebrans osculatur altare in medio, prout n. 130 dictum est : tum manibus ante pectus junctis, et ipse totaliter erectus et non prius, absque ulteriori capitis

inclinatione, demissis ad terram oculis, totaliter se vertit ad populum per suam dextram seu per eam partem, quæ respicit cornu epistolæ : totaliter ad populum conversus, ita ut facies populum, et dorsum medium altaris directe respiciat, ibidem stans et non ante, alta voce dicit Dominus vobiscum, manus interim ante pectus extendens ac jungens, ut dictum est n. 139. Dicto Dominus vobiscum, et junctis iterum ante pectus manibus, sacerdos statim se vertit per suam sinistram, et non revertendo ad medium altaris, immediate transit ad cornu epistolæ.

Not. 1º sacerdotem se ad populum vertere non oculis clausis sed demissis seu terram aspiciendo, maximeque cavere debere, ne oculis apertis ecclesiam circumspiciat, caput vel manus populo inclinet, vel ei arrideat. 2º Se aliquantulum ab altari remove, ne cum dorso innitatur altari, et casula indecore et cum detrimento complicitur. 3º Se manus extendere et jungere, dum stat facie conversa ad populum, non autem in ipso conversionis actu.

213. Sacerdos stans in cornu epistolæ, alta voce dicit Oremus, sub hac voce manus extendens, et jungens ante pectus, simulque caput cruci altaris inclinans, aliquantulum sed sine motu pedum se vertendo ad crucem, ut dictum est n. 139; tum facie ad librum reversa, manibus ante pectus extensis, alta voce legit orationem. Si oratio concludatur Per Dominum nostrum, sub his verbis manus ante pectus jungit; et dicens Jesum Christum, faciem aliquantulum vertens ad crucem altaris, caput ei profunde inclinatur; facie autem ad missale reversa, conclusionem absolvit, manus usque ad finem junctas tenens. Si oratio non concludatur Per Dominum nostrum, sed Qui tecum vivit, aut aliter, ita ut ss. nomen Jesu non exprimatur; non fit inclinatio capitis, sed manus tantum junguntur dum dicitur In unitate, et usque ad finem junctæ tenentur. Si plures orationes sint dicendæ, prima tantum et ultima cum sua conclusione terminantur, et ante primam et secundam tantum dicitur Oremus; eadem autem in illis omnibus servanda sunt. Vid. n. 86. Item de inclinationibus faciendis ad ss. nomen Jesu,

ad nomina Mariæ et Sanctorum, atque Papæ vid. n. 122, 125 et 126.

Not. 1° Sacerdotem manus junctas habere debere usque ad finem conclusionis orationis : adeoque tempore conclusionis non esse folia vertenda, sed conclusione finita tantum. 2° Sacerdotem folia vertere posse vel una vel utraque manu; si autem una id faciat, altera non potest esse in aere suspensa, sed super missale vel altare est ponenda.

214. Quod rubrica supra n. 3 præscribit : *Si Altare sit ad orientem* etc. intelligendum est de casu, quo celebrans ante faciem suam habet non solum crucem altaris, sed etiam populum : quod si autem ante se et a tergo circumstantes habeat puta clerum seu moniales in choro, et populum a tergo; sacerdos omnia dicere debet, ut alias sese convertendo ad populum (1).

DE PLURIBUS ORATIONIBUS ET LECTIONIBUS QUÆ QUANDOQUE LEGUNTUR.

Rub. 4. *In Quatuor Temporibus, vel alias, quando dicendæ sunt plures Orationes cum Prophetiis, dicto Kyrie eleison in medio Altaris, revertitur ad cornu Epistolæ, ubi stans ante librum, extensis et junctis ante pectus manibus, caput Cruci inclinans, dicit Oremus, flectamus genua, et illico manibus super Altare extensis, ut seipsum ad Altare sustineat, genuflectit, et sine mora surgens, eadem voce ministro respondente Levate, manibus extensis dicit Orationem ut supra, et in conclusione eas jungit. Dum autem legit Prophetias, tenet manus super librum, vel Altare positas, ut mox dicetur de Epistola.*

215. In Missa de tempore singulis feriis quartis et sab-

(1) Vinitor p. 2, tit. 5, anno t. 10, et tit. 12, annot. 4; Bissus S. n. 20, § 25.

batis omnium quatuor temporum, item feria quarta ante dominicam passionis et hebdomadæ sanctæ; sacerdos, dicto introitu, accedit ad medium altaris, ibique dicit *Kyrie eleison*, ut num. 210 dictum est. Dicto ultimo *Kyrie eleison*, caput cruci profunde inclinatur (1), et deinde revertitur ad cornu epistolæ, ubi stans ante missale, alta voce dicit *Oremus*, interim manus ante pectus extendens et jungens, caputque cruci inclinans : et manibus mox super altare extensis, ita ut missale sit in medio manuum, flectens unico genu (2) alta voce dicit *Flectamus genua*; et ministro alta voce respondente *Levate*, sine mora surgit : tum manibus ab altari levatis, et ante pectus extensis, ut alias, dicit orationem, eamque concludit, sicut num. 213 dictum est. In quatuor temporibus pentecostes non dicitur *Flectamus genua*, sed post *Oremus* immediate subjungitur oratio.

Dicta oratione legit prophetiam seu lectionem et versus sequentes, tenens manus super missale vel altare positas, ut num. seq. dicetur de epistola. Eodem modo omnes sequentes orationes et lectiones dicendæ sunt. Post singulas lectiones respondetur *Deo gratias*, præterquam in fine quintæ lectionis Danielis in sabbatis quatuor temporum, et in fine lectionum feriæ sextæ in parasceve et sabbati sancti.

Finitis omnibus orationibus et lectionibus, manibus junctis redit ad medium altaris; ibique dicit, si dicendum sit, *Gloria in excelsis*; caput autem non inclinatur in accessu ad medium altaris, sed tantum dum dicit *Deo* post *Gloria in excelsis* : si non sit dicendum *Gloria*, statim osculatur altare, dicit *Dominus vobiscum*, et ordinario modo prosequitur orationes, epistolam etc.

Not. sacerdotem, dicto introitu, non posse in cornu epistolæ statim dicere *Kyrie eleison* : sed ad medium altaris accedere debere, ut ibi dicat *Kyrie eleison*; et deinde redire ad cornu epistolæ, ad dicendas orationes et lectiones.

(1) Inclinatio non præscribitur, sed fit laudabiliter, ut dictum est n. 125, ad 18.

(2) Merati p. 2, tit. 5, n. 15.